

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۲ / شماره ۱۹ / ۱۴۰۰

۱۴۰۰ / ۳ / ۸

مطالب این شماره

کاهش چشمگیر اشتغال در بخش

کشاورزی ایران در سال ۱۳۹۹ ۲

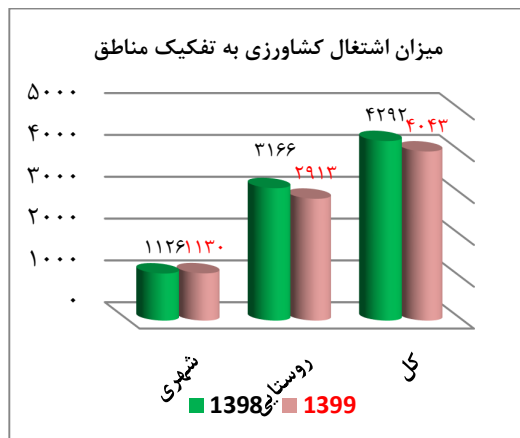
تهیه و تحلیل: کوهسار خالیدی

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

نمودار ۱. میزان اشتغال کشاورزی ایران به تفکیک شهری و

روستایی و کل در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ (هزارنفر)

ماخذ: ترسیم بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران

کاهش مقدار اشتغال کشاورزی در سال ۱۳۹۹ با کاهش ۳ درصدی نرخ مشارکت اقتصادی^۲ مناطق روستایی در سال مزبور همراه بوده است. اگر چه کاهش جمعیت شاغل در مناطق روستایی و فعالیت‌های کشاورزی می‌تواند عوامل مختلفی مانند مهاجرت، گسترش شهرنشینی، بیکاری‌های فصلی، افت درآمد در روستاها، رکود فعالیت‌های کشاورزی به دلیل افزایش هزینه‌های تولید و یا دسترسی فیزیکی و اقتصادی به نهاده‌های کشاورزی را داشته باشد، اما شاید بتوان، وجود شرایط رکود- تورمی در اقتصاد کلان کشور، شیوع بیماری کووید-۱۹ و تداوم تحریم‌های اقتصادی یک جانبه‌ی ایالات متحده‌ی آمریکا علیه ایران را به‌عنوان عوامل موثر اصلی برونزا بر کاهش اشتغال در بخش کشاورزی ایران در سال ۱۳۹۹ برشمرد. محدودیت‌های جابجایی نیروی کار، نگرانی‌ها در خصوص سلامتی و ابتلای احتمالی نیروی کار به کووید-۱۹، کاهش گردشگری کشاورزی و روستایی و خرید تولیدات روستایی از دیگر دلایل احتمالی است.

بررسی تطبیقی وضعیت اشتغال کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به تفکیک زن و مرد نیز بیانگر آن است که در کاهش اشتغال کشاورزی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸، مقدار کاهش اشتغال زنان کشاورز

عنوان خبر: کاهش چشمگیر اشتغال در بخش کشاورزی ایران

در سال ۱۳۹۹

تهیه و تحلیل: کوهسار خالیدی

کد: PN-4-14000308-(36)

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۲/۲۱

خلاصه متن خبر

بر اساس آخرین گزارش‌های مرکز آمار ایران در خصوص نیروی کار، جمعیت شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر در سال ۱۳۹۹ حدود ۲۳ میلیون و ۲۶۳ هزار نفر بوده است که نسبت به سال قبل بیش از یک میلیون کاهش پیدا کرده است. سهم اشتغال بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی در سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۴۹/۳ درصد، ۳۳/۳ درصد و ۱۷/۴ درصد بوده است. مقدار اشتغال بخش کشاورزی کشور در سال مزبور همانند سایر بخش‌های اقتصادی در قیاس با سال قبل با کاهش چشمگیری مواجه شده است.^۱

تحلیل و پیشنهاد سیاستی

بررسی میزان اشتغال کشاورزی (فعالیت‌های تولیدی و نه کل کسب‌وکار مرتبط با کشاورزی) به تفکیک کل، شهری و روستایی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که مقدار کل اشتغال کشاورزی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل (۱۳۹۸)، حدود ۲۵۰ هزار نفر کاهش پیدا کرده است. مقدار کاهش اشتغال کشاورزی در مناطق روستایی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ (حدود ۲۵۳ هزار نفر)، بسیار بیشتر از افزایش جزئی اشتغال کشاورزی در مناطق شهری (حدود ۴ هزار نفر) بوده است (نمودار ۱).

۲. نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) به صورت نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار)

۱۵ ساله و بیش‌تر به جمعیت در سن کار ۱۵ ساله و بیش‌تر، ضربدر ۱۰۰ تعریف می‌شود.

۱. مرکز آمار ایران. (www.amar.org.ir): چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی

کار سال ۱۳۹۹ (۱۴۰۰/۲/۲۱)

جدول ۱. تغییرات مقدار اشتغال کشاورزی در سال ۱۳۹۹

نسبت به سال ۱۳۹۸ (نفر، درصد)

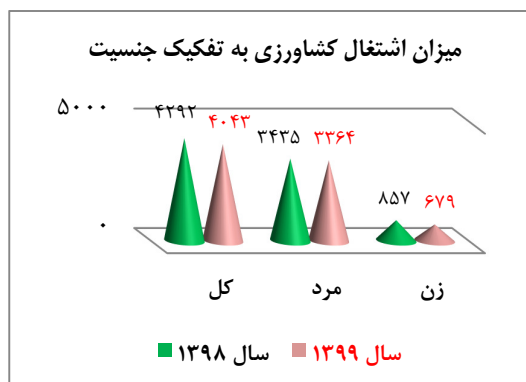
شرح	۱۳۹۹			تغییرات ۱۳۹۹ به ۱۳۹۸			نرخ رشد ۱۳۹۹		
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
کشاورزی	۴۰۴۲۸۳۲	۳۳۶۴۱۴۳	۶۷۸۸۶۸۹	-۳۴۹۷۰۹	-۷۰۹۲۴	-۱۷۸۷۸۵	-۵/۸	-۲/۱	-۲۰/۹
صنعت	۷۷۴۸۵۱۵	۶۸۰۶۹۴۹	۹۴۱۵۶۶	-۱۷۵۰۲	-۲۰۲۱۷۸	-۲۱۹۶۸۰	-۰/۲	۳/۱	-۱۸/۹
خدمات	۱۱۴۶۹۶۴۰	۹۴۳۲۴۸۶	۲۰۳۷۱۵۴	-۷۴۳۲۶۱	-۴۷۸۸۰۷	-۲۶۴۴۵۴	-۴/۸	-۴/۱	-۱۱/۵
مجموع	۳۲۲۶۰۹۸۷	۲۶۵۷۴۰۹	۱۹۶۰۳۵۷۸	-۱۰۱۰۴۷۲	-۳۴۷۵۵۳	-۶۶۲۹۱۹	-۴/۲	-۱/۷	-۱۵/۳

ماخذ: محاسبه بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران

نظر به توضیح مزبور و به منظور تداوم تولید و رشد اقتصادی کشاورزی و همچنین حمایت از خانوارهای زنان شاغل کشاورزی در آینده، موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

- اقدام به سیاست‌گذاری مناسب در جهت حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و حمایت هدفمند از مصرف‌کنندگان محصولات کشاورزی و غذایی و تولیدات روستایی؛
- شناسایی کسب‌وکارها و افراد بیکار شده بخش کشاورزی (بویژه زنان بیکار شده) به منظور بهره‌مندی از پرداخت‌های حمایتی توسط دولت؛
- حمایت مالی (نظیر پرداخت کمک بلاعوض، تسهیلات ارزان قیمت به واحدهای کشاورزی که نیروی کار خود را در شرایط کرونایی تعدیل کرده‌اند، البته مشروط به بازگرداندن نیروی کار)؛
- ارایه آموزش‌ها و بسته‌های بهداشتی برای حفاظت از سلامتی نیروی کار شاغل در کسب و کارها و بخش کشاورزی با هدف جلوگیری از بیماری و خروج آن‌ها از وضعیت اشتغال؛
- حمایت‌های فنی، مشاوره‌ای و مالی از کسب و کارهای خانگی به ویژه در مناطق روستایی با هدف کاهش ریسک ابتلای بیماری؛
- برنامه‌ریزی با هدف جلوگیری از تعطیلی کامل کسب و کارهایی که به طور موقت به دلیل شیوع کووید-۱۹ دچار رکود شده‌اند. کسب و کارهایی مانند گردشگری روستایی، پس از پایان کووید-۱۹ می‌توانند، نقش مهمی در رونق اشتغال بخش روستایی و کشاورزی داشته باشند؛
- ساماندهی به بازار داخلی و خارجی محصولات کشاورزی به منظور تحریک تقاضا برای محصولات کشاورزی.

(حدود ۱۷۸ هزار نفر)، خیلی بیشتر از مقدار کاهش اشتغال مردان کشاورز (حدود ۷۱ هزار نفر) بوده‌است (نمودار ۲).

نمودار ۲. میزان اشتغال کشاورزی ایران به تفکیک زن و مرد

مرد و کل در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ (هزار نفر)

ماخذ: ترسیم بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران

همان‌گونه که جدول (۱) نیز نشان می‌دهد عمده‌ی کاهش اشتغال کشاورزی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ از ناحیه‌ی کاهش اشتغال زنان بوده است (۲۱- درصد). این موضوع در مورد اشتغال زنان بخش‌های صنعت و خدمات نیز صادق بوده است. این وضعیت، اثرگذاری احتمالی بیماری کووید-۱۹ بر اشتغال زنان به دلایل گوناگون از جمله رکود مشاغل کشاورزی زنان، نگرانی‌های بهداشتی و رعایت پروتکل‌های بهداشتی به شکل عدم حضور زنان در محل کار، کاهش تقاضا برای برخی محصولات کشاورزی، در قیاس با اشتغال مردان را نشان می‌دهد. انتظار می‌رود که به دلیل مسوولیت اجتماعی و اقتصادی مردان، بیکاری داوطلبانه زنان در شرایط نامساعد مانند شیوع کووید-۱۹ در مقایسه با مردان بیشتر باشد.

با توجه به نقش اقتصادی اشتغال کشاورزی زنان در تامین نیازهای اقتصادی خانوارها (بویژه در مورد خانوارهای دارای سرپرست زن)، کاهش شدید اشتغال کشاورزی زنان در کنار اثر مخرب بر تولید بخش کشاورزی می‌تواند به کاهش رفاه و گسترش فقر اقتصادی در میان خانوارهای زنان بیکار شده منجر شود. تداوم این روند در کنار تداوم شیوع کووید-۱۹ در سال جاری، می‌تواند نتایج بدتر و گسترده‌تری بر بخش کشاورزی و سطح رفاهی آن دسته از خانوارهایی داشته باشد که زنان آن‌ها، شغل خود را از دست خواهند داد.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>